

***Tota noin niin* – onko partikkeliketju osiensa summa?**

Esitelmä käsittelee partikkeliketjua *tota noin niin* ja sen merkitystä ja käyttöä keskustelussa. Ketjun kaikkien osien alkuperä on demonstratiivipronomineissa: *tota* on pronominin *tuo* partitiivimuoto, *noin* saman pronominin monikon instruktiivi ja *niin* vastaava muoto *se*-pronominin. Osista eniten on tutkittu *niin*-partikkelia, jota käytetään esimerkiksi vastauksissa (esim. Sorjonen 2001). Lisäksi *niin* on käytössä adverbina ja konjunktiona. *Noin* taas on sekä tavan adverbi että määrän ilmausten yhteydessä summittaisuutta merkitsevä partikkeli, ja se esiintyy myös määritteenä (*noin suuri*) ja määritteellisenä (*juuri noin*) (ISK § 668, 788).

Tota-partikkelin tehtäviksi on esitetty epäröinnin ilmaisemista, sanan hakemista, vuoron keskeneräisyyden osoittamista, itsekorjausta ja vuoron varaamista. Yksinään esiintyvänä partikkelina *tota* on hyvin vapaasti liikkuva: tavallisin se on puheenvuoron keskellä tai alussa, mutta se voi esiintyä myös lausuman lopussa tai muodostaa vuoron yksinään. Sen keskeisimmäksi merkityspiirteeksi on esitetty avoimuutta, joka kytkeytyy sekä *tuo*-pronominin että partitiivisijan merkitykseen ja näkyy *tota*-partikkelin käytössä eri tasoilla: keskustelussa avointa voi olla joko tietyn tarkoitteen kuvaus tai kokonainen alkamassa oleva keskustelutoiminta. (Etelämäki & Jaakola 2009.)

Partikkeliketjujen on esitetty ilmaisevan hienovaraisempia ja spesifisempiä merkityksiä kuin yksittäisten partikkelien. Esitelmän tavoitteena on selvittää, miten partikkeliketjun *tota noin niin* tehtävät vertautuvat yksittäin esiintyvän *tota*-partikkelin tehtäviin sekä *noin*- ja *niin*-muotojen muihin käyttöihin ja millaisissa sekventiaalisissa yhteyksissä ja prosodisissa kokonaisuuksissa *tota noin niin* -ketju esiintyy. Aineistona on Arkisyn-tietokanta.

Aineistossa *tota* esiintyy todella usein yhdessä muiden partikkeleiden ja konjunktioiden kanssa (mm. *et tota, ja tota, sit tota, mut tota, ni tota, tota tota*). Kolmiosainen ketju *tota noin niin* on yleisempi kuin kaksiosainen *tota noin*. Alustavien havaintojen mukaan *noin* ei välttämättä tuo *tota*-partikkelin perässä esiintyessään mitään erityistä lisämerkitystä. Lisäksi yksittäisten *tota*-partikkelien ja *tota noin* -partikkeliketjun esiintymisympäristöt ovat varsin samankaltaisia. Tämä viittaa siihen suuntaan, että vaihtelun syitä lienee etsittävä ennemmin vaikkapa keskustelun rytmytyksestä tai puhujakohtaisista tyyleistä.

Lähteet

Etelämäki, Marja & Jaakola, Minna 2009: *Tota* ja puhetilanteen todellisuus. *Virittäjä* 2/2009, 188–212.

ISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. SKS, Helsinki.

Sorjonen, Marja-Leena 2001: *Responding in Conversation: A study of response particles in Finnish*. John Benjamins, Philadelphia.